

Notitie

Kaders en Uitgangspunten Masterplan Wijkgericht Ouderenbeleid gemeente Maashorst

1. Inleiding

In de raadsvergadering van 24 maart jl. werd een motie vreemd aan de orde van de dag aangenomen, met als onderwerp: werkgroep voorbereiding integrale, wijkgerichte benadering van wonen, zorg en welzijn voor ouderen in de gemeente Maashorst. Kortweg: 'Motie Ouderenbeleid gemeente Maashorst'. Met deze motie werd besloten om:

1. in opdracht van de raad een compacte doch slagvaardige werkgroep te formeren, bestaande uit (burger)raadsleden, vertegenwoordiging uit de ambtelijke organisatie, vertegenwoordigers van ouderenbonden, zorgcorporaties, ASD en/of opstellers van het burgerinitiatief (de werkgroep kan bepalen welke adviezen verder nodig zijn);
2. de werkgroep de opdracht te geven om vóór het zomerreces 2022 te komen met een conceptvoorstel kaders masterplan;
3. dit conceptvoorstel als bespreekstuk te agenderen in de laatste commissie Samenleving & Bestuur vóór het zomerreces en
4. de hieruit voortkomende conclusies en aanbevelingen aan te bieden aan het college met de opdracht om dit uit te werken tot een beleidsvoorstel en plan van aanpak (masterplan¹) in het eerste kwartaal van 2023.

De raadsleden Cees Keizer (UdenPlusLanderd) en Maurits van den Bosch (CDA) zijn direct daarna in samenwerking met Garrelt de Graaf (griffier) en met ondersteuning van Nicole Segers (griffie) aan de slag gegaan om de voornoemde werkgroep te formeren. Hierbij werd nadrukkelijk gekozen voor een kleine, slagvaardige groep, waarbinnen de 'verleiding' om de inhoudelijke aspecten van het masterplan aan de slag te gaan klein zou zijn.

De werkgroep bestond, naast de genoemde raadsleden en griffie, uit:

Dan Hoevenaars, namens Adviesraad Sociaal Domein

Jan Loonen, namens Senioren Belang Kring Maashorst

Ingrid van Lankvelt, ambtenaar afdeling Ruimte gemeente Maashorst

Myrna Pluymen, ambtenaar afdeling Sociaal Domein gemeente Maashorst²

Vanuit een leeftijdsvriendelijke visie zijn ook jongeren betrokken via Campus Uden.

In hoofdstuk 6 van het bestuursakkoord van de gemeente Maashorst worden belangrijke uitgangspunten en kernwaarden genoemd die gelden binnen het sociaal domein in het algemeen en voor het masterplan in het bijzonder. Uiteindelijk gaat het erom dat je in onze gemeente zoveel mogelijk zorgeloos oud kunt worden.

¹ In hoofdstuk 6 van het bestuursakkoord van de gemeente Maashorst worden belangrijke uitgangspunten en kernwaarden genoemd die gelden binnen het sociaal domein in het algemeen en voor het masterplan in het bijzonder. Uiteindelijk gaat het erom dat je in onze gemeente zoveel mogelijk zorgeloos oud kunt worden.

² De ambtelijke ondersteuning betrof advies (ambtelijke bijstand) en geen inhoudelijk oordeel.

Tijdens en als voorbereiding op de besprekingen van de werkgroep zijn bestaande rapportages en andere relevante documenten geraadpleegd (met in het bijzonder de inhoud van het 'burgerinitiatief' ouderenbeleid) en hebben de leden op basis van ervaring en dialoog hun eigen relevante input geleverd om te komen tot deze notitie.

Tijdens het proces, waarvan in de tussenliggende raads- en commissievergaderingen enkele malen verslag werd uitgebracht, werd duidelijk dat de in de motie besloten deadline van de laatste commissievergadering Samenleving & Bestuur niet gehaald zou worden. Omdat de werkgroep er wel veel waarde aan hecht om nog voor het zomerreces een besluit van de raad te hebben, is besloten om de conclusies en aanbevelingen (kadering en bepaling invloed raad en college) te verwerken in deze notitie, deze te koppelen aan een motie vreemd aan de orde van de dag en ter besluitvorming aan de raad voor te leggen in de raadsvergadering van 14 juli 2022.

2. Kaders en uitgangspunten

Onder verwijzing naar de overwegingen zoals genoemd in de motie van 24 maart jl. leest u hieronder het overzicht van de geformuleerde kaders en uitgangspunten. Er is in de opsomming geen specifieke rangorde aangebracht. Ze kunnen worden gelezen als: onderwerpen die aan de orde moeten komen, afbakening rol en verantwoordelijkheden, alsmede aanpak/werkwijze in het proces. De met *aangeduide delen zijn bedoeld als suggestie.

2.1. Top 10 knelpunten

Het masterplan brengt de belangrijkste knelpunten op het gebied van wonen, zorg, participatie en welzijn voor ouderen in de gemeente Maashorst in beeld. Hierbij wordt ook gebruik gemaakt van reeds in den lande (regio, lokaal) bestaande visies en analyses, waardoor het wiel niet opnieuw uitgevonden hoeft te worden.

* Maak gebruik van een gap-analyse waarbij de huidige situatie wordt vergeleken met de ideale situatie en doelstellingen.

* Maak gebruik van de opgedane kennis en inzichten in een vergelijkbaar proces bij buurgemeente Land van Cuijk.

2.2. Ambitieniveau

Het masterplan heeft een hoog ambitieniveau. Je kunt en hoeft als gemeente niet overal 'de beste' in te zijn, maar leg de lat hoog. Denk in kansen en mogelijkheden. In het masterplan wordt vooral beschreven wat kan en niet wat niet kan. En als iets niet kan, wat zijn dan de alternatieven, scenario's en/of opties, zodat de raad bij het vaststellen van het beleid ook keuzes kan maken.

2.3. Doelgroepen

De doelgroep 'ouderen' is een zeer ruim begrip. Het masterplan brengt een onderbouwd onderscheid aan tussen verschillende doelgroepen.

*Hierbij kan worden gedacht aan:

- ouderen vanaf 60 jaar, die nog in het werkproces actief zijn
- ouderen die gepensioneerd zijn en nog geestelijk en lichamelijk fit
- ouderen die hulpbehoevend zijn, expliciete zorgvraag hebben
- ouderen met een migratie achtergrond (taalproblemen en culturele verschillen zijn zaken die aandacht behoeven)

2.3.1. Participatie en communicatie tijdens het proces

Participatie is van groot belang bij zowel ontwikkeling als uitvoering van het beleid

(masterplan). Het college voorziet de raad van een participatienotitie ouderenbeleid, waarin duidelijk wordt aangegeven hoe het participatieproces bij het komen tot het beleid wordt vormgegeven. Ofwel wie, waarover, wanneer, waarom en hoe betrokken wordt. In het masterplan wordt ook aangegeven hoe het eenmaal geformuleerde beleid en de consequenties daarvan (de aanpak) met de betrokkenen worden gecommuniceerd. De wijze van communiceren is aangepast aan de verschillende doelgroepen (goede combinatie digitaal en niet-digitaal). Transparantie, open staan voor feedback en je als beleidsmaker bij de voorliggende dilemma's en keuzes kwetsbaar op durven stellen zijn in dit hele proces cruciaal en worden door college, raad en organisatie onderschreven.

2.3.2. Participatie (meedoen)

In het masterplan wordt ruim aandacht gegeven aan participatie (meedoen) in het algemeen. Hoe blijven ouderen zo lang mogelijk betrokken bij het maatschappelijk leven? Wat is de rol van de gemeente Maashorst hierin? Hoe kan de goede verbinding tussen arbeidsmarkt, vrijwilligerswerk en verenigingsleven worden gemaakt? Hierbij vindt ook een indeling plaats naar doelgroep (leeftijdsgroep).

2.4. Speciale aandachtsgebieden

2.4.1. Preventie

Het masterplan definieert de mogelijkheden van preventie op het gebied van (geestelijke) gezondheid, eenzaamheid en mobiliteit en/of geeft duidelijk de koppeling weer met bestaand beleid en doet voorstellen om het bestaande beleid te optimaliseren.

2.4.2. Kwetsbaarheid

In het masterplan wordt expliciet aandacht gegeven aan (voorkoming van) eenzaamheid alsmede armoedebestrijding en schuldsanering onder ouderen.

2.4.3. Domotica, digitalisering en educatie

Het masterplan geeft aandacht aan domotica, digitalisering en educatie. Eenzaamheid, een ongezonde leefwijze en dergelijke zijn niet zelden het gevolg van onvoldoende educatie en informatie die, vanwege digitalisering, onvoldoende wordt opgenomen.

2.5. Wijk/kern niveau

Het masterplan wordt uitgewerkt tot op wijk/kern niveau. Hierbij wordt nadrukkelijk gekeken naar de rol van de wijk- en buurtcentra of MFA's en zorgcorporaties. Hierbij is extra aandacht voor zorg/servicepunten en ondersteuning om de zelfredzaamheid te vergroten. Het masterplan geeft aan wat de (financiële) consequenties zijn van het initiëren en/of uitbreiden van de (zorg)taken bij deze centra.

2.6. Wonen

In het masterplan worden heldere en concrete opties en scenario's voorgelegd met betrekking tot toekomstbestendig wonen voor ouderen. Nadrukkelijk komen aan de orde:

- (kleinschalige) woon/zorg voorzieningen
- vernieuwende woonconcepten gericht op gemeenschap en saamhorigheid
- duurzame seniorenwoningen in diverse prijscategorieën (koop) en huursegmenten
- doorstroom ouderen naar nieuwe woningen

- wens van ouderen om in de hun bekende omgeving te blijven wonen (mogelijkheden tot verbouwingen van bestaande woningen en noodzakelijke herinrichtingen van buurten)

en

geeft aan waar en op welke wijze verbanden worden gelegd met de Omgevingsvisie, Woonvisie, Nota grondbeleid en andere relevante beleidsdocumenten.

2.7. Woonomgeving

In het masterplan wordt aandacht besteed aan een veilige woonomgeving voor ouderen. Hierbij komen zowel (fysieke) toegankelijkheid, (gevoel van) veiligheid als 'omgevingsgenot' (bankjes, schaduwplekken etc.) aan de orde.

2.8. Mobiliteit

In het masterplan komt mobiliteit aan de orde. Daarbij is vooral aandacht voor openbaar vervoer en kleinschalige lokale initiatieven (voorbeeld: Muzemobiel).

2.9. Mantelzorg

In het beleid wordt de rol van de mantelzorgers nadrukkelijk besproken. Het gaat hierbij vooral om de vraag wat de mantelzorger nodig heeft en hoe de gemeente dit kan faciliteren. Respijtzorg neemt hierbij een belangrijke plaats in.

* Anders dan mantelzorg (mantelzorger word je) is vrijwillige dienstverlening een keuze. Op alle gebieden groeien de problemen om voldoende mensen te vinden die zich vrijwillig willen inzetten voor diensten aan anderen, al dan niet in georganiseerd verband. Het is van belang om aan te geven hoe de gemeente burgers wil verleiden tot vrijwillige dienstverlening aan ouderen.

2.10. Rol- en taakverdeling

Het masterplan geeft aan welke verantwoordelijkheden waar liggen. Daar waar de lokale overheid geen rol kan spelen of niet verantwoordelijk is voor beleid en/of uitvoering, maar wat wel belangrijk is in kader van ouderenbeleid, geeft het masterplan aan op welke wijze de gemeente haar invloed kan en gaat uitoefenen op regionaal, provinciaal en/of landelijk niveau. Dit geldt ook voor de relatie met samenwerkingspartners, zoals zorginstellingen, zorgkantoren en welzijnsorganisaties. "Als wij er niet over gaan, wie dan wel en hoe hebben we daar invloed op?" Per beleidsonderdeel wordt aangegeven welke rol (en op welk moment) de lokale overheid heeft: sturend, aanjager, verantwoordelijke, verbinder, faciliterend.

2.11. Integraliteit en ontschotting

Het masterplan gaat uit van een integrale aanpak, waarbij wordt gezorgd voor maximale ontschotting tussen betrokken afdelingen. Het college is verantwoordelijk, maar er is één portefeuillehouder aanspreekpunt voor zowel ontwikkeling als uitvoering van het integraal wijkgericht ouderenbeleid.

2.12. Toegang tot hulp en ondersteuning

De maatschappij wordt ingewikkelder en de problemen van ouderen vaak ook. Men weet

vaak niet waar men terecht kan voor hulp. Een gemeentelijk ouderen loket (telefoonnummer, email adres en fysiek loket) – bij voorkeur in de wijk zelf – waar ouderen met hun problemen terecht kunnen is wenselijk.

2.13. SMART

In het masterplan wordt per beleidsonderdeel aangegeven op welke termijn dit gerealiseerd dient te worden. Dit mondt uit in een goed doorwrocht plan van aanpak waarin SMART actiepunten staan op de korte, middellange en lange termijn. SMART formuleren en er naar handelen is een voorwaarde. Dat vraagt om samenwerking tussen partijen en soms buiten de lijntjes kleuren van je eigen inzichten. Laten we vooral dingen gaan doen. De tijd dringt.

2.14. Prioritering

Er is een hoge urgentie voor het formuleren van beleid en het maken van een plan van aanpak. Enerzijds omdat het alweer geruime tijd geleden is dat een aantal verontruste ouderen de verantwoordelijkheid op zich nam om dit aan de orde te stellen en anderzijds omdat het goed formuleren van het beleid en het vertalen hiervan naar de praktijk heel grondig aangepakt moet worden en tijd zal kosten.

3. Dilemma's

Bij het formuleren van het beleid zullen we tegen een aantal dilemma's aanlopen. Het is van belang om deze tijdens het proces van het ontwikkelen en vaststellen van het beleid te benoemen en hierover met alle betrokkenen de dialoog aan te gaan. Hierbij te kijken vanuit kansen en mogelijkheden.

3.1. De gemeente gaat niet overal over.

“Een aantal taken op het gebied van ouderenzorg, zoals verpleeghuiszorg, valt niet onder verantwoordelijkheid van de gemeente. Waar kunnen we dan invloed uitoefenen?”

Tip of opdracht: Ga op zoek naar mogelijkheden om die invloed wél uit te kunnen oefenen, bijvoorbeeld door regionale, provinciale of landelijke (politieke) verbindingen en netwerken. Er zijn steeds meer particuliere zorgorganisaties op de markt, waar gemeenten grond of gebouwen aan kunnen verkopen of verhuren, waarmee wordt ingespeeld op een tekort aan verpleeghuisplaatsen. We zien steeds meer kleinschalige initiatieven van 12 tot maximaal 24 woonplaatsen voor mensen met dementie.

Hetzelfde geldt voor initiatieven voor groepswonen, waar het gaat om mensen die te 'slecht' zijn om (alleen) thuis te blijven en te 'goed' om een verpleeghuisindicatie te krijgen. Ook hier kan de gemeente de rol een rol vervullen.

3.2. De paradigmashift.

“Van 'zo lang mogelijk leven' naar 'zo zinvol mogelijk leven'... hoe ga je daarmee om?”

Tip of opdracht: Onderzoek de mogelijkheden om ook lokaal de dialoog te voeren over dit dilemma. Hoe kijkt de huidige 'generatie' ouderen daarnaar, maar ook de nieuwe (jongeren).

3.3. Dwarsverbanden.

“Er zijn veel ‘dwarsverbanden’ tussen bestaand beleid op andere terreinen, verantwoordelijkheden en opgaven.”

Tip of opdracht: Kijk met een open blik naar deze verbanden. Blijf niet hangen in de verschillen, maar benoem de overeenkomsten en maak daar gebruik van. Denk grensoverschrijdend en toon lef. Onderzoek en definieer wat de gemeenschappelijke doelen zijn.